

VEREJNÍ ZDRAVOTNÍCI A VZDELÁVANIE PUBLIC HEALTH PROFESSIONALS AND EDUCATION

MIČÍKOVÁ Lucia, SIVČÁKOVÁ Lenka

Regionálny úrad verejného zdravotníctva so sídlom v Trenčíne, Trenčín

ABSTRAKT

Východiská: Verejný zdravotník musí vedieť efektívne pracovať s informáciami. Kontinuálne vzdelávanie vo verejnom zdravotníctve je preto nevyhnutnosťou. Prioritou tvorcov politik, zástupcov akademickej pôdy, ale aj spoločnosti by malo byť vytváranie podmienok pre edukáciu pracovníkov, motiváciu sa ďalej vzdelávať a predovšetkým pre zotrvanie vo verejnom zdravotníctve.

Materiál a metódy: Na prieskum bol použitý neštandardizovaný dotazník v Google prostredí. Prieskumu sa zúčastnilo 42 respondentov, pracovníkov z rôznych oblastí verejného zdravotníctva. Na spracovanie výsledkov bol použitý program Microsoft Excel 2010. Na vyjadrenie využívame deskriptívnu štatistiku.

Výsledky: Zaznamenali sme, že verejní zdravotníci považujú svoje vzdelanie za dostatočné, ale je pre nich dôležité aj kontinuálne vzdelávanie. Viac ako polovica respondentov v súčasnosti neštuduje, ale väčšina absolvovala nejakú formu štúdia počas svojej praxe. Ako najväčšiu motiváciu študovať považujú finančné ohodnotenie a kariérny rast.

Záver: Je nevyhnutné vytvárať čoraz viac možností pre vzdelávanie verejných zdravotníkov a diskutovať o tejto problematike u odbornej verejnosti.

Kľúčové slová: Verejný zdravotník. Vzdelávanie. Špecializačné štúdium. Verejné zdravotníctvo

ABSTRACT

Background: Public health professional must be able to work effectively with information. Continuing education in public health is a necessity. The priority of policy-makers, academics, as well as companies should be to create conditions for worker education, motivation to further education, and, above all, to subsistence in public health.

Material and Methods: A non-standardized questionnaire in the Google was used for the survey. The survey was attended by 42 respondents, workers from various areas of public health. The Microsoft Excel 2010 program was used to the results. We use descriptive statistics to present the results.

Results: We noticed that public health professionals consider their education to be sufficient, but continuing education is also important to them. More than half of respondents are not currently studying, but most have completed some form of study during their practice. The greatest motivation to study is financial assessments and career growth.

Conclusion: It is necessary to create more and more opportunities for educating public health professionals and to discuss this issue with the professional public.

Key words: Public health professional. Education. Specialization study. Public health

ÚVOD

Aby sme udržali krok s počtom narastajúcich informácií, ktorými môžeme vo verejnom zdravotníctve disponovať, je potrebné zamerať sa na oblasť vzdelávania. Verejné zdravotníctvo je multidisciplinárny odbor, ktorého absolvent má vedomosti z rôznych oblastí, a to nielen zo zdravotníctva, ale aj humanitných vied. Dôležitým atribútom verejného zdravotníka je, že musí vedieť zaobchádzať a využívať dostupné informácie, vedomosti, zručnosti a kompetencie, ktoré tvoria základ pre ochranu a podporu verejného zdravia [1]. V súčasnej dobe, v ktorej je tlak na kvalitu vzdelávania enormný, vzniká potreba využívania moderných informačno-komunikačných technológií ako nástroja pre efektívny manažment informácií.

Verejné zdravotníctvo rovnako ako i mnoho iných odborov v súčasnosti trpí nedostatkom ľudských zdrojov. Pre tvorcov politik, zástupcov akademickej pôdy, ale aj pre verejnosť by malo byť dôležité vytvárať podmienky pre edukáciu pracovníkov, ktorí budú motivovaní ku kontinuálnemu vzdelávaniu.

Týmto príspevkom chceme poukázať na dôležitosť sústavného vzdelávania a taktiež prezentovať predbežné výsledky prieskumu záujmu a motivácie verejných zdravotníkov o ďalšie vzdelávanie, v ktorom budeme naďalej pokračovať.

SÚBOR A METÓDY

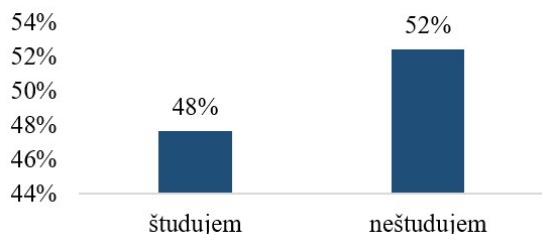
Pre zistenie záujmu verejných zdravotníkov o vzdelávanie sme využili neštandardizovaný dotazník, ktorý bol distribuovaný v Google prostredí. Prieskum bol realizovaný v roku 2018 u verejných zdravotníkov pracujúcich v rôznych oblastiach verejného zdravotníctva. Sledovaný súbor pozostával zo 42 respondentov – verejných zdravotníkov. Na spracovanie výsledkov sme využili program Microsoft Excel 2010. Interpretovali sme ich pomocou deskriptívnej štatistiky s využitím percentuálneho zhodnotenia grafov a tabuliek.

VÝSLEDKY

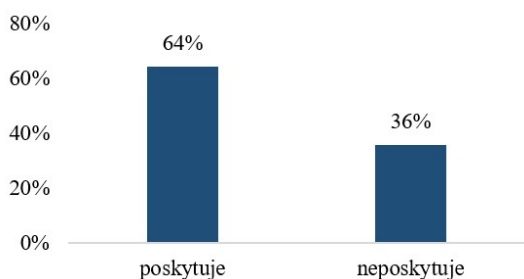
Súbor bol tvorený 42 respondentmi s priemerným vekom 35,4±9,8 roka. Väčšina respondentov bola vysokoškolsky vzdelaných, a to 88 %, stredoškolsky vzdelaných bolo 12 % respondentov. Na regionálnych úradoch verejného zdravotníka pracovalo až 57 % respondentov, v iných zdravotníckych zariadeniach ako nemocnice, výskumné ústavy, atď. pracovalo 26 % respondentov, v pracovných zdravotných službách pracovalo 12 % a na akademickej pôde pracovalo 5 % respondentov.

Prieskumom bolo zistené, že až 81 % respondentov považovalo ich vzdelanie zo štúdia za dostatočné, no napriek tomu považujú kontinuálne vzdelávanie za potrebné, 17 % respondentov považuje informácie zo štúdia za postačujúce a 2 % respondentov považuje svoje vzdelanie ako nedostatočné (Graf č. 1). V súčasnosti neštuduje 52 % respondentov a študuje 48 % respondentov (Graf č. 2).

Špecializačné štúdium (MPH) v našom súbore v súčasnej dobe študuje 60 % študujúcich respondentov, 15 % študujúcich respondentov je na doktorandskom štúdiu alebo sú prihlásení na rigorózne konanie a 10 % študujúcich respondentov študuje iný odbor na vysokej škole (Tabuľka č. 1).

Graf 2 Percentuálne zastúpenie respondentov podľa toho, či v súčasnosti študujú, n=42

Graf 4 Percentuálne zastúpenie respondentov podľa poskytovania určitej formy vzdelávania zamestnávateľom, n=42

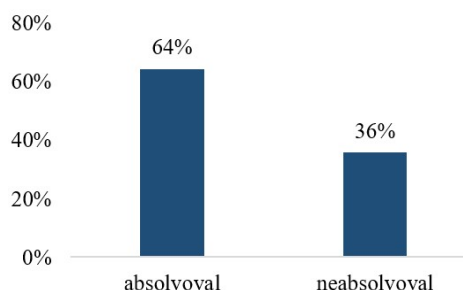
Tabuľka 1 Percentuálne zastúpenie respondentov podľa štúdia v súčasnosti, n=20

Súčasný štúdium	n	%
Špecializačné štúdium (MPH)	12	60
Doktorandské štúdium (PhD.)	3	15
Rigorózne konanie (PhDr.)	3	15
Iný odbor VŠ	2	10

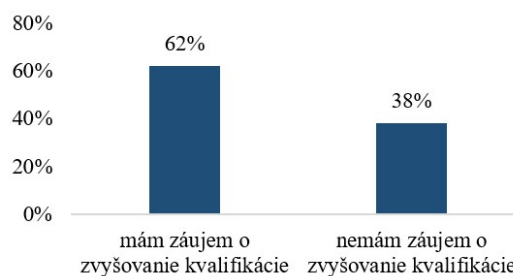
V rámci svojej praxe absolvovalo 64 % respondentov ďalší druh vzdelávania, špecializácie alebo certifikovanej pracovnej činnosti. Iný druh vzdelávania, špecializácie alebo certifikovanej pracovnej činnosti neabsolvovalo 36 % respondentov (Graf č. 3). Zamestnávateľia poskytujú v 64 % prípadov určitú formu vzdelávania, len 36 % zamestnávateľov vzdelávanie neposkytuje (Graf č. 4).

Graf 1 Percentuálne zastúpenie respondentov podľa hodnotenia vzdelania pri výkone ich práce, n=42

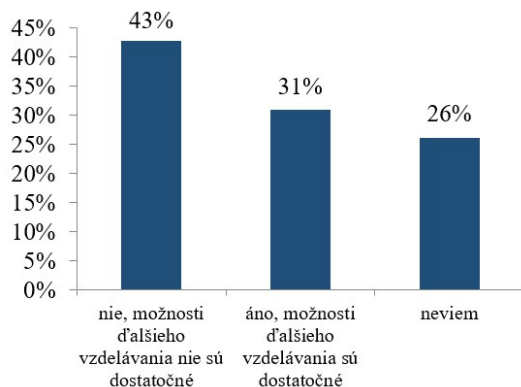
Graf 3 Percentuálne zastúpenie respondentov podľa absolvovania nejakého druhu vzdelávania počas svojej praxe, n=42

Graf 5 Percentuálne zastúpenie respondentov podľa záujmu o zvyšovanie kvalifikácie, n=42

Záujem o zvyšovanie kvalifikácie má 62 % respondentov, 38 % respondentov uviedlo, že záujem nemá (Graf 5).

To, že možnosti ďalšieho vzdelávania verejno-zdravotníckych pracovníkov nie sú dostatočné si myslí až 43 % respondentov, 31 % respondentov považuje možnosti ďalšieho vzdelávania za dostatočné a 26 % nevie, či možnosti sú alebo nie sú dostatočné (Graf č. 6).

Graf 6 Percentuálne zastúpenie respondentov podľa hodnotenia možností ďalšieho vzdelávania verejno - zdravotníckych pracovníkov, n=42

Zvýšenie mzdy by bolo motiváciou k ďalšiemu vzdelávaniu u 86 % respondentov. Kariérny postup by motivoval 55 % respondentov, zvýšenie odbornej kvalifikácie by motivovalo rovnako 55 % respondentov. O štúdium nemá záujem a žiadnu motiváciu nemá 7 % respondentov a 2 % respondentov študuje pre seba a nie pre kariéru (Tabuľka č. 2).

Tabuľka 2 Percentuálne zastúpenie respondentov podľa motivácie k ďalšiemu vzdelávaniu, n=42

Motivácia	n	%
zvýšenie mzdy	36	86
kariérny postup	23	55
zvýšenie odbornej kvalifikácie	23	55
nič by ma nemotivovalo, nemám záujem o štúdium	3	7
iné („študujem pre seba nie pre kariéru“)	1	2

DISKUSIA

Vzdelávanie verejných zdravotníkov je vysoko potrebné pre ďalšie efektívne fungovanie tohto odboru, ktorý sa stále rozvíja. V priebehu minulého storočia rozvoj verejného zdravotníctva prispel k prevencii, kontrole infekčných ochorení, vylepšovaniu vakcín, ale aj k bezpečnosti potravín, lepšej výžive a taktiež k podpore zdravia [2]. Tento odbor

má potenciál pre zlepšenie verejného zdravia, ale len za predpokladu, že bude disponovať vzdelanými profesionálmi, ktorí budú mať záujem o prehlbovanie si svojich vedomostí a odbornej praxe. Z našich výsledkov vyplýva, že väčšina respondentov má vysokoškolské vzdelanie. Táto skutočnosť súvisí s faktom, že v súčasnosti podľa Nariadenia vlády 296/2010 Z. z. o odbornej spôsobilosti na výkon zdravotníckeho povolania, spôsobe ďalšieho vzdelávania zdravotníckych pracovníkov, sústave špecializačných odborov a sústave certifikovaných pracovných činností, na výkon odborných pracovných činností v povolaní verejný zdravotník sa vyžaduje získanie vysokoškolského vzdelania v študijnom odbore verejné zdravotníctvo [3].

Primárnym zamestnávateľom absolventov z fakúlt verejného zdravotníctva sú regionálne úrady verejného zdravotníctva (RÚVZ), ktoré sa uvádzajú ako prvé pri uplatnení absolventa ako zdravotníckeho pracovníka vo všetkých odboroch RÚVZ [4]. Z tohto dôvodu bolo predvídateľné, že väčšina respondentov bude pracovať práve na RÚVZ (viac ako polovica). Medzi ďalšie inštitúcie, kde najviac pracujú verejní zdravotníci môžeme zaradiť pracovné zdravotné služby či nemocnice, čo korešponduje s našim prieskumom. Medzi respondentmi sme mali aj verejných zdravotníkov z akademickej pôdy. V súčasnosti sa dá verejné zdravotníctvo študovať na siedmich fakultách na Slovensku.

Viac ako tri štvrtina respondentov považuje svoje vzdelanie za dostatočné, čo môže svedčiť o názore, že výučba verejného zdravotníctva na Slovensku je dostatočná, ale potrebujú sa aj kontinuálne vzdelávať. Túto odpoveď považujeme za logickú, nakoľko aj keď je pregraduálne vzdelanie na dobrej úrovni, po príchode do praxe sme vystavení novým informáciám, na ktoré musíme vedieť adekvátne reagovať. Taktiež nás zaujímalo, koľko respondentov, ktorí považujú kontinuálne vzdelávanie za potrebné, v súčasnosti navštevuje nejaký druh štúdia. Viac ako polovica respondentov uviedla, že v súčasnosti neštuduje. Táto otázka bola zameraná predovšetkým na postgraduálne štúdium. Respondenti, ktorí študovali najčastejšie uviedli, že študujú študijný odbor Master of Public Health (MPH) – odborník na riadenie vo verejnom zdravotníctve. Predpokladáme, že toto zistenie súvisí s faktom, že podľa už vyššie citovaného nariadenia vlády č. 296/2010 Z. z. je jednou z podmienok pre vykonávanie funkcie vedúceho pracovníka dosiahnutie tohto vzdelania. Nasledovalo doktorandské štú-

dium, rigorózne štúdium a iné, ktoré sa venujú predovšetkým vedeckej činnosti spojenej s akademickou pôdou. Taktiež nás zaujímalo, či sa respondenti vzdelávali v minulosti. Z nášho prieskumu vyplýva, že viac ako polovica respondentov v minulosti absolvovala štúdium, a to predovšetkým špecializáciu. Toto zistenie je priamo prepojené s faktom, že v minulosti bol systém vzdelávania odlišný v získavaní špecializácií ako je tomu dnes. Zoznam špecializačného štúdia a certifikovaných pracovných činností, ktorý nájdeme v nariadení vlády č. 296/2010 Z. z. by sa mal zamerať na viac oblastí verejného zdravotníctva.

Z nášho pohľadu považujeme za potrebné, aby sa rozvíjali možnosti pre ďalšie vzdelávanie verejných zdravotníkov. V zahraničí má verejný zdravotník možnosť špecializovať sa v mnohých disciplínach a odvetviach už počas bakalárskeho štúdia. Bakalárske programy pripravujú študentov na širokú škálu pozícií v oblasti verejného zdravia. Taktiež už počas štúdia môžu absolvovať rôzne doplňujúce kurzy. Počas magisterského štúdia, ktoré je v zahraničí zakončené titulom MPH, ktorý sa predovšetkým v USA stáva štandardom. Výučba sa venuje predovšetkým oblastiam bioštatistiky, životnému prostrediu, epidemiológii, politike a manažmentu, sociálnym a behaviorálnym vedám. Za výhodu považujeme aj to, že študent sa môže na jednu z vybraných okruhov špecializovať a viac si prehĺbovať vedomosti v oblasti, ktorá ho prioritne zaujíma. Ako ďalšiu výhodu vo vzdelávaní verejného zdravotníctva v zahraničí môžeme uviesť možnosť vzdelávania verejných zdravotníkov vo viacerých odboroch, stále však so zameraním na verejné zdravotníctvo. Ako príklad uvádzame MPH / JD (Juris Doctor): Absolventi, ktorí majú MPH / JD sú zameraní na zdravotnú politiku a zákon v oblasti verejného zdravotníctva. Špecializačné programy sú taktiež zamerané na už vyššie uvedené okruhy verejného zdravotníctva, kde existuje mnoho modifikácií pre vzdelávanie [5]. Akceptujeme, že štúdium verejného zdravotníctva na Slovensku je postavené na iných základoch ako to v zahraničí, ale považujeme za potrebné, aby sme sa čoraz viac približovali zahraničným štandardom aj vzhľadom k tomu, že verejní zdravotníci hľadajú uplatnenie aj v zahraničí.

Taktiež jednou z vecí, ktoré nás zaujímali bolo, či zamestnávateľ poskytuje možnosti pre vzdelávanie. Viac ako polovica respondentov uviedla, že zamestnávateľ im poskytuje možnosti pre vzdelávanie a to predovšetkým formou interných seminárov

(najmä RÚVZ). Pracovníci z iných pracovísk uvádzali školenia, konferencie, jazykové kurzy, ale aj možnosti služobného voľna na ďalšie vzdelávanie. Sústavné vzdelávanie zdravotníckych pracovníkov na Slovensku je hodnotené podľa vyhlášky č. 366/2005 Z. z. o kritériách a spôsobe hodnotenia sústavného vzdelávania zdravotníckych pracovníkov na základe dosiahnutia kreditov v príslušnom zdravotníckom povolání. Sústavné vzdelávanie zdravotníckeho pracovníka sa hodnotí v pravidelných päťročných cykloch, kde zdravotnícky pracovník musí získať dostatok kreditov a ak ich nezíska, odporúča sa mu ďalší postup [6]. Podľa nášho názoru je potrebné prispôsobiť podmienky vzdelávania tak, aby pracovník mal možnosti vzdelávať sa v tom, čo ho zaujíma resp. v odbore, v ktorom pracuje. Kontrolu sústavného vzdelávania pomocou kreditného systému nepovažujeme za potrebnú. Faktom zostáva, že ak chce pracovník svoju prácu vykonávať pri súčasných nielen legislatívnych zmenách, ale aj zmenách vo využívaní informačných systémov, štandardoch a pod. sa musí kontinuálne vzdelávať. Viac ako polovica našich respondentov uviedla, že majú záujem o vzdelávanie. Často sa však stretávame s tým, že aj keď verejný zdravotník má záujem, možnosti pre zvyšovanie jeho kvalifikácie nie sú dostatočné. Podľa našej mienky môže táto skutočnosť súvisieť aj s nedostatkom špecializačných odborov. S našim názorom súhlasí skoro polovica respondentov, ktorí uviedli, že možnosti pre vzdelávanie v oblasti verejného zdravotníctva na Slovensku nie sú dostatočné. Tretina respondentov sa k tejto otázke nevedela vyjadriť. Predpokladáme, že nemajú dostatočné informácie alebo sa nezaujmajú o možnosti vzdelávania vo verejnom zdravotníctve. V tomto smere je potrebné motivovať verejných zdravotníkov k ďalšiemu vzdelávaniu. Väčšina verejných zdravotníkov uviedla, že by ich k štúdiu motivoval predovšetkým kariérny rast a finančné ohodnotenie, no vyskytli sa aj odpovede, že ich k štúdiu nemotivuje nič, nakoľko nemajú o štúdium vôbec záujem. Aj keď podľa nášho názoru by ďalšie vzdelávanie malo byť predovšetkým súčasťou kariérneho rastu každého verejného zdravotníka, súhlasíme aj s motiváciou vo forme finančného ohodnotenia.

Vo väčšine krajín bolo v minulosti vzdelávanie vo verejnom zdravotníctve integrované ako súčasť lekárskeho fakúlt. Verejné zdravotníctvo bolo tým pádom súčasťou medicíny, čo prinášalo určité vý-

hody - prepojenie potrieb spoločnosti, ale aj jednotlivca v oblasti zdravia. Dnes sa vytvárajú fakulty verejného zdravotníctva, ktoré majú rôzne úlohy, ciele, vnútorné štruktúry, inštitucionálne vzťahy a pod. [7]. Je potrebné, aby aj kontinuálne vzdelávanie bolo prispôsobené rôznym požiadavkám verejných zdravotníkov, aby mali možnosti si vybrať špecializačné štúdium podľa ich záujmu, ale aj rozšírenia možnosti doplnenia ďalšieho vzdelávania. Z tohto dôvodu sme sa rozhodli v našom prieskume pokračovať. Chceli by sme zistiť, čo najviac názorov na problematiku ďalšieho vzdelávania, ale aj vzdelávania ako takého v oblasti verejného zdravotníctva.

ZÁVER

V súčasnosti do praxe prichádza čoraz viac absolventov verejného zdravotníctva. Je dôležité nastaviť formy vzdelávania tak, aby sa dali čo najlepšie využiť v praxi. Považujeme za potrebné začať diskusiu o možnostiach ďalšieho vzdelávania verejných zdravotníkov a doplnenie možnosti špecializačného štúdia. Ako ukázali predbežné výsledky realizovaného prieskumu, verejní zdravotníci majú záujem vzdelávať sa, je však dôležité im vytvoriť vhodné podmienky. Ak verejného zdravotníka jeho práca zaujíma a má možnosti sa v nej ďalej rozvíjať a napredovať, stáva sa profesionálom, ktorý dokáže pozdvihnúť fungovanie odboru, akým je verejné zdravotníctvo na Slovensku.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

- [1] CARON R.M. *Public Health Workforce*. Preparing the Public Health Workforce. Springer, Cham, 2015. p. 21-40. ISBN 978-3-319-07289-0.
- [2] TULCHINSKY T.H., McKEE M. Education for a public health workforce in Europe and globally. *Public health reviews*. 2011; 33: 33:BF03391617. Dostupné na internete: <https://doi.org/10.1007/BF03391617>
- [3] *Nariadenie vlády Slovenskej republiky 296/2010 o odbornej spôsobilosti na výkon zdravotníckeho povolania, spôsobe ďalšieho vzdelávania zdravotníckych pracovníkov, sústave špecializačných odborov a sústave certifikovaných pracovných činností*.
- [4] AKREDITAČNÁ KOMISIA. *Opis študijného odboru verejné zdravotníctvo*. 2018. Dostupné na internete: <https://www.portalvs.sk/sk/studijne-odbory/zobrazit/70402>
- [5] PUBLIC HEALTH CARE EREDU. *Public health degrees*. 2018. Dostupné na internete: <https://www.publichealthcareeredu.org/degrees/>
- [6] *Vyhláška č. 366/2005 Z. z. Vyhláška Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky o kritériách a spôsobe hodnotenia sústavného vzdelávania zdravotníckych pracovníkov*.
- [7] PACCAUD F., WEIHOFEN A., NOCERA S. Public health education in Europe: old and new challenges. *Public Health Reviews*. 2011; 33.1: 66. Dostupné na internete: <https://doi.org/10.1007/BF03391621>